

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences
Cilt: 28, Sayı: 1, Sayfa: 25-35, OCAK – 2018
Makale Gönderme Tarihi:28.11.2017 Kabul Tarihi:17.01.2018

KİLİSLİ MUSTAFA RÛHÎ'NİN BİR ŞİİR MECMUASINDA TESPİT EDİLEN NA'TI¹

Mustafa Rûhî from Kilis's Na't Discovered in a Poetry Journal

Hasan ŞENER*

ÖZ

Edebiyat tarihi açısından büyük bir öneme sahip kaynaklardan biri şiir mecmualarıdır. Bazen edebiyat tarihinin asıl kaynaklarına yardımcı olmaları, bazen de yegâne kaynak olarak işlev üstlenmeleri açısından mecmualar, edebiyat tarihinde büyük bir boşluğu doldurur. Edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynakları olan tezkirelere yansımamış birçok şair, şiir, tür ve belgeyi barındırdıklarından mecmualar, edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları arasında sayılır. Bugün basılı divanlarda olmayan bazı şiirlere; tezkirelerde yer almayan, divanı veya şiirleri hakkında bir bilgimiz olmayan nice şaire mecmualar vasıtasıyla ulaşabilmekteyiz. Nitekim bildirimize konu olan Kilisli Rûhî'nin na'ti de Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3259 numarada kayıtlı bir mecmuadan tespit edilmiştir.

Na't, Hz. Muhammed'in sevgisini, övgüsünü, güzelliklerini dile getiren; peygamberliğini, mucizelerini, hicretini, yaşadığı sıkıntıları, şefaati ve miraç gibi yaşadığı doğüstü olayları konu edinen şiir türüdür. Na't yazmak Türk şairleri arasında bir gelenek olmuş ve mürettep divanlarda genellikle tevhid ve münacattan sonra yer almıştır. Kilisli Mustafa Rûhî de bu geleneğe uymuş ve mesnevi nazım şekli ile 115 beyitlik bir na't yazmıştır. Bu bildiride Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3259 numarada kayıtlı bir mecmuada tespit edilen Mustafa Rûhî'nin na'ti şekil ve muhteva açısından ele alınacak ve na'tin çevriyazılı metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kilisli Mustafa Rûhî, mecmua, na't, çevriyazı.

ABSTRACT

Poetry journals are one of the references that have a great importance in terms of literature history. Sometimes journals help the main sources of the literature history, other times they function as the only source, because of that they fill a great void in literature history. Since journals harbour may poets, poems, varieties and documents that are not used in tezkires which are the main sources of the literature history, they are taken into account as one of the sources of the literature history. Today through journals we can reach some of the poems that are not in printed divans, we can find many poets who cannot be seen in tezkires, that we do not have any knowledge about their divans and poems. As a matter of fact Na't of Rûhî from Kilis that subject to our paper was found in journal, registered with number 06 Mil Yz A 3259 in Milli Kütüphane.

Na't is a poetry type that tells about Hz. Muhammed's love, praise and grace; subjects His prophecy, miracles, hijra, sufferings, and supernatural events that He experienced like his intercession and his ascension to heaven. Writing Na't became a tradition among Turkish poets and usually came after tawhid and münacaat in organized Divans. Mustafa Rûhî from Kilis also followed this tradition and wrote a na't with 115 couplets in mesnevi verse form. In this paper, the Na't of Rûhî from Kilis that found in journal which registered with number 06 Mil Yz A 3259 in Milli Kütüphane will be investigated in terms of form and content and na'ts çevriyazılı text will be given.

Keywords: Mustafa Rûhî from Kilis, journal, na't, transcribed texts.

¹ Bu çalışma 26-27 Ekim 2017 tarihinde Kilis'te düzenlenen Uluslararası Mercidabıktan Günümüze 500 Yılda Orta Doğu Sempozyumunda sunulan "Kilisli Rûhî'nin Bilinmeyen Bir Na'tı" adlı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şeklidir ve hiçbir yerde yayımlanmamıştır.

* Doç. Dr., Fırat Üniv. İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Böl. ELAZIĞ senerhasan@gmail.com

GİRİŞ

Hakkında en çok edebî ürün verilen veya edebî metinlere en çok konu olan kişi Hz. Muhammed'dir. Öyle ki Hz. Muhammed'in doğumu, çocukluğu, büyümesi, evlenmesi, peygamber oluşu, tebliği, savaşları, mucizeleri, mi'râcî, ibadet hayatı, hicreti, vefatı gibi hayatının hemen her safhası edebî türlere kaynaklık etmiş ve asırlar boyunca işlenerek günümüze kadar gelmiştir (Çelebioğlu 1998: 356-357; Kaplan 2001: 106). Klasik Türk edebiyatında Hz. Muhammed'i konu alan edebî türleri şu şekilde sıralayabiliriz: Na't, Ahmedîyye/Muhammedîyye, hilye, hadis-i erba'în, gül-i sad-berg, mevlid, siyer, esmâ-i Nebî, sîret, mucizât-ı Nebî, gazavât-ı Nebî, ahlâku'n-Nebî, hicretü'n-Nebî, vefâtü'n-Nebî, şefâat-nâme, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis... Bu kadar fazla türün olması, Türk şairlerinin ve halkının Hz. Muhammed'e vermiş olduğu değeri ve sevgiyi göstermektedir. Klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber'i konu alan türlerin başında na'tler gelmektedir. Emine Yeniterzi'ye göre (1993: 38; 2002:762-767), Şairlerimizi asırlarca na't vadisine sevk eden âmillerin başında hiç şüphesiz ki Hz. Peygamber'in Habîbullâh oluşu ve bizzat Cenâb-ı Hakk'ın dilinden övülmesi gelmektedir. Bununla birlikte "şairleri na't yazmaya teşvik eden sebeplerin en önemlisi yüce Peygamber'in şefaatine nail olma isteğidir. Şeref Hanım'ın

Na'tdan gerçi ümîd-i şu'arâ
İntisâb etmedir ey şâh sana²

mısralarında gayet veciz bir dille ifade ettiği gibi "şairleri na't yazmaya teşvik eden sebeplerin en önemlisi yüce Peygamber'in şefaatine nail olma isteğidir. Bu ümit yersiz değildir. Zira Hz. Muhammed (sav) henüz hayatta iken "Kasîde-i Bürde" şairi Ka'b bin Züheyr (öl. H.26 / M. 645?) methiyesiyle Hz. Peygamber'in affına nail olmuş, ölümden kurtulmuştur.³ Ka'b bin Züheyr'in kasidesiyle hem kurtulması hem de Hz. Peygamber'in affına ve ihsanına nail olması; şairlere, na'tler vasıtasıyla şefaate ulaşma ilhamı vermiştir. Bu düşünceyle na't yazan şairlerimizden biri de Kilisli Mustafa Rûhî Efendi'dir.

1. Kilisli Mustafa Rûhî

1133/1720-21 yılında Kilis'te doğan Rûhî'nin asıl adı Mustafa'dır. Kilis'in ünlü ailelerinden Çelebizâde ailesine mensup olan Mustafa Rûhî, Kilis âlimlerinden Çekmecelizâde Hacı Mustafa Efendi'nin derslerine katılmıştır. Hocasından icazetname aldıktan sonra Güllü Camii Medresesinde dersler vermeye başlamıştır. (Kilisli Kadri 1932: 142, 150). Rûhî, doğum yeri olan Kilis'te 1213/1798-99 yılında vefat etmiştir. Surûrî, Rûhî'nin ölümüyle ilgili olarak şu tarih mısramını yazmıştır: "Cihândan Mustafa Rûhî Efendi göçdü cennete" (Çınarcı 2007: 63).

Arif Hikmet Bey'in bildirdiğine göre Mustafa Rûhî, âlim ve sâlih bir kişidir. Yetenekli bir şairdir. Vefat ettiğinde yaşı sekseni geçmiştir. Dönemindeki devlet adamlarından hürmet görmüştür. Yaşadığı bölgede Halep gibi bazı şehirleri gezdiğinde bölge halkı, kendisine ziyadesiyle izzet ve ikramda bulunurlarmış (Çınarcı 2007: 63).

Mustafa Rûhî'nin, "Türkçe, Arapça ve Farisice lisanlarının edebiyatına vakıf ve bu üç lisanda şiir söylemeğe muktedir" olduğunu söyleyen Kilisli Kadri (1932: 150), "divan edebiyatını örnek ittihaz ederek yazdığı eş'ârî içinde hekîmâne ve Fuzûliyâne parçalar vardır" diyerek onun hem Nâbî hem de Fuzûlî tarzında şiirler yazdığına dikkat çekmektedir.

Eserleri konusunda Arif Hikmet Bey, "Pend-i Aittâr üzerine Rûhü 'ş-şurûh nâm bir şerh-i 'azîmi ve on cüz'i mütecâviz dîvân-ı eş'ârî var imiş. Aşârından bu târîh-i ra'nâya dest-res olduk" diyerek Mustafa Rûhî'nin, 1173/1759-1760 yılında Şam'da meydana gelen deprem münasebetiyle yazmış olduğu meşhur "Zelzele Manzumesi"nden⁴ aşağıdaki tarih mısramını nakletmektedir:

"Gece sâ'at ikide zelzele yıkdı Şâm'ı" (1173) (Çınarcı 2007: 63).

² Şeref Hanım, *Divân-ı Şeref Hanım*, İstanbul 1292, s.18

³ İslam âleminde büyük şöhret kazanan bu na'tin hikâyesi için bk. Yeniterzi, *Türkler*, Ankara 2002, C. 11, s.762-767

⁴ Zelzele Manzumesi için bk: Seyfettin Başçılar, (ty.); *Kilisli Divan Şairleri Antolojisi*, Kilis Kültür ve Dayanışma derneği yayınları. s. 9-14.

Kilisli Kadri (1932: 150-155) ise Mustafa Rûhî'nin, *Rûhu's-şurûh*, *Dîvân*, *Ta'birnâme*, *İnşâ* ve *Kur'an-ı Kerim Havâssı* olmak üzere beş eserinden bahsetmekte ve bunların matbu olmadığını, yazma nüshalarının Mustafa Rûhî'nin çocuklarında olduğunu söylemektedir. Bu eserlerden Attar'ın *Pend-nâme*'sinin şerhi olan *Rûhu's-şurûh* günümüze ulaşmış ve bu eser üzerinde bir doktora çalışması yapılmıştır (Ün 2007). İnşâ da tarafımızdan yakın zamanda tespit edilmiştir.⁵ Diğer üç eserine henüz ulaşamamıştır.

2. Kilisli Mustafa Rûhî'nin Na'ti

2.1. Şekil Özellikleri

Na'tların kaside nazım şeklinde yazıldığına dair yaygın kanaate rağmen başta kasîde, gazel ve mesnevî olmak üzere, terkîb-bend, tercî-bend, murabba, muhammes, müseddes, kıt'a, rubâî, tuyuğ, müstezâd, müfred ve matla şekillerinde pek çok na't kaleme alınmıştır (Yeniterzi 1993:89). Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3259 numarada kayıtlı bir şiir mecmuasından tespit ettiğimiz Mustafa Rûhî'ye ait na'tin başında her ne kadar “kaside” ifadesi kullanılmışsa da⁶ bu manzume kaside değil, mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Aruzun *fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilün* kalıbı yazılmış olan bu na't, 115 beyitten oluşmaktadır. Mesnevî nazım şekli ile yazılan na'tte bir tegazzül bölümü de bulunmaktadır.

2.1.1. Kafiye ve Redif

Mustafa Rûhî, na'tinde, çoğu beyitte mürdef olmak üzere, kafiye çeşitlerinin hemen hemen hepsini kullanmıştır. Aynı dilden (Arapça-Arapça, Farsça-Farsça, Türkçe-Türkçe) kelimelerle kafiye kurmaya özen gösteren Mustafa Rûhî'nin, biri Arapça -Türkçe, diğeri de Farsça-Türkçe olmak üzere iki beyitte farklı dillerden kelimeler ile kafiye oluşturduğu görülmektedir.

Arapça-Türkçe Kelime ile Kafiye

Hem şalâh üzre kıl **evlâdımız**
Hayr ile yâd ideler **adımız** (111. beyit)

Farsça-Türkçe Kelime ile Kafiye

Benem ol müznib ü 'âşi **bende**
Sendedir 'afv-ı İlâhî **sende** (113. beyit)

Mustafa Rûhî, mesnevî nazım şekli ile yazmış olduğu 115 beyitlik na'tinde “a' dâ”, “aşhâb”, “berekât” ve “emîn” kelimelerini ikişer kez,⁷ “fidâ” kelimesini ise üç kez⁸ kafiye olarak kullanarak zaman zaman kafiye tekrarlarına da düşmüştür.

İki beyitte Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe kelimeler ile kafiye oluşturması ve nadir de olsa kafiye tekrarına düşmesi kusur sayılmazsa, Mustafa Rûhî'nin kafiyede başarılı olduğu söylenebilir.

2.1.2. Dil ve Üslup

Mustafa Rûhî'nin na'tinde Arapça ve Farsça kelimelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Gazellerinde çoklu terkiplere fazlaca yer vermeyen (bk. Şener 2017: 45-46) Mustafa Rûhî, çalışmamıza konu olan na'tinde, çoklu terkipleri oldukça fazla kullanmıştır. Özellikle Hz. Peygamber'in vasıflarını sıraladığı ilk 24 beyitte üçlü, dördü ve beşli terkipler oldukça fazla yer almaktadır. Hatta;

Mazhar-ı sırr-ı hitâb-ı *levlâk*
Sebeb-i halk-ı zemîn ü eflâk (3. beyit)

⁵ Yaptığımız araştırmalar sonucu Kilisli Mustafa Rûhî'nin İnşâ'sını tespit ettik ve dijital kopyasını elde ederek yayına hazırlamaya başladık.

⁶ Mecmuada yer alan n'atin tam başlığı şu şekildedir: “Kaşîde-i Hâzret-i Rûhî Efendi edam'allâhu te'Öâlâ iclâlehu.”

⁷ a'Ödâ 23 ve 34., aşhâb 18 ve 36., berekât 11 ve 39., emîn 10 ve 101. beyitler.

⁸ 34, 42 ve 46. beyitler.

Nokṡa-i dā'ire-i mülk-i vücūd
Şāḫib-i şadr-ı maḳām-ı Maḫmūd (4. beyit)

Ekmel-i vāsiṡa-i nazm-ı zamān
Eşref-i rābiṡa-i neşr-i emān (5. beyit)

Menba^c-ı āb-ı zülāl-i ḫikmet
Matla^c-ı mihr-i kemāl-i fiṡnat (6. beyit)

örneklerinde görüldüğü gibi tamamı terkiplerden oluşan mısralara da sıkça rastlanmaktadır. Na'tinde, Arapça ve Farsça kelimeleri ve bu dillerdeki terkipleri çokça kullanmakla birlikte Mustafa Rūḫî'nin, Hz. Peygamber'e hürmeten, sanatkârlık gösterme iddiasına girmediği, süslü ifadelerden kaçındığı ve sade bir dil kullandığı görülmektedir.

2.2. Muhteva Özellikleri

Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarını, kâinatın efendisi, yaratılışın gayesi, Cenab-ı Hakk'ın Habib'i olduğunu, örnek ahlakını, üstün vasıflarını, fizikî özelliklerini, mucizelerini, miracını ve diğer peygamberlerden üstünlüğünü âyet ve hadis iktibaslarıyla teyit eden ifadelerle ele almak na'tlerin genel muhteva özelliklerindedir. Bu kapsamda Mustafa Rūḫî'nin na'ti incelendiğinde onun da geleneğe uyduğu müşahede edilmektedir.

Mustafa Rūḫî, na'tine, “*Üstün kişiler, Resulün hadislerinin manalarını naklederek rivayet ederler.*” diyerek bir bakıma na'tini yazma sebebini ve üstün kişiler arasına girme isteğini dile getirerek başlıyor. İlk beyitten sonraki 23. beyitte Hz. Peygamber'in sıfatlarını sıralıyor. Bu beyitlerde Hz. Muhammed için sıraladığı sıfatların bazıları şu şekildedir: “her iki âlemin nurlu ayı, yaratılmışların en cömerti, insan ve cinlerin resulü, ‘*levlâk*’ hitabının sırrına mazhar olmuş kişi, yerlerin ve göklerin yaratılma sebebi, hikmetin berrak suyunun menbaı...” Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarını sıraladıktan sonra 25. beyitte;

Maḫz-ı ḫikmet için ol bedr-i büdūr
Mekkedden hicrete oldı me'mūr (25. beyit)

diyerek sözü hicret hadisesine getirir ve hicret gecesi yaşananları anlatır. Bu gecede Hz. Peygamber hicret edeceğini arkadaşlarına söylemiş ve hicret edeceği bu gecede kendisinin yerine kimin yatağa girebileceğini sormuştur. Bu soru karşısında Hz. Ali çıkıp

Didi ey Ḥazret-i Faḫr-ı 'ālem
Ey ulu'l- 'azm-i [R]esül-ı ekrem (31. beyit)

Emrine bende-i fermānam ben
Ka^c be-i kūyuña ḳurbānam ben (32. beyit)

Ḥ'āb-gāḫiñ ben idem ḫayr-maḳar
Yār-ı ḡarîñ ile sen eyle sefer (33. beyit)

diyerek Hz. Peygamber yerine yatağa girebileceğini, Hz Peygamber'in de mağara arkadaşı (Hz. Ebu Bekir) ile birlikte yola çıkmasını dile getirmiştir.

Hz Ali'nin, Peygamber uğruna canını tehlikeye atarak onun yerine yatağa girmesi Allah'ın hoşuna gitmiş ve Cebrail ile Mikail'e, Hz. Ali hakkında övücü ifadeler kullandıktan sonra onun düşmandan zarar görmemesi için bu iki meleği görevlendirmiştir. Allah'ın emri ile Cebrail ve Mikail yeryüzüne inerler ve sabaha kadar kapıda bekleyerek Hz. Ali'yi düşmandan korurlar.

Mustafa Rūḫî hicret hadisesini burada bitirerek

Rūḫî-i zār ü za^c ifü'l-ḫālem
Mücrim ü müznib ü bed-ef^c ālem (56. beyit)

beyti ile kendi günahlarından bahsetmeye başlıyor. İsyân denizine battığını, nefsinin isteklerine ve şeytana uyduğunu, sürekli hatalara düştüğünü, güzel ameller işlemediğini, gece gündüz dünya peşinde koştuğunu, ahireti hiç düşünmediğini... dile getirerek ne tür hatalar işlediğini tek tek sıralamakta ve 84-115. beyitler arasında günahların affı için Allah'a yalvarmakta ve geleneğe uygun olarak bir dua⁹ ile na'tini bitirmektedir.

SONUÇ

Klasik Türk şiirinde na't yazmak bir gelenek haline gelmiştir. Kilisli Mustafa Rûhî Efendi de bu geleneğe uyarak 115 beyitlik bir na't kaleme almıştır. Na'tinde Arapça ve Farsça kelime ve terkipler çok olmakla birlikte ifadeler süslü değildir. Bu durum Peygamber'e duyulan saygıdan dolayı sanatını göstermekten utanma şeklinde izah edilebilir. Muhteva olarak da geleneğin dışına pek çıkmayan Mustafa Rûhî Efendi, sırasıyla Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarını, hicret olayını, hata ve günahlarını dile getirdikten sonra Allah'tan af ve bağışlanma dileyerek na'tini bitiriyor. Peygamber'den şefaât dilemek konusunda diğer şairlerden ayrılmış ve Peygamberden şefaât dileme yerine Allah'a yalvarıp af dilemeyi tercih etmiştir.

METİN

- 165 **Kaşide-i Hazret-i Rûhî Efendi edam'allâhu te'âlâ iclâlehu**
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün
- 1 İder ihyâda rivâyetle fuḥûl
Naḳl-i ma' nâ-yı eḥâdis-i Resûl
 - 2 Çünki ol bedr-i münîr-i kevneyn
Ekremü'l-ḥalk ü resûlü's-şâkaleyn
 - 3 Mazhar-ı sırr-ı ḥitâb-ı *levlâk*
Sebeb-i ḥalk-ı zemîn ü eflâk
 - 4 Noḳta-i dâ'ire-i mülk-i vücûd
Şâhib-i şadr-ı maḳâm-ı Maḥmûd
 - 5 Ekmel-i vâsıta-i nazm-ı zamân
Eşref-i râbıta-i neşr-i emân
 - 6 Menba'-ı âb-ı zülâl-i ḥikmet
Matla'-ı mihr-i kemâl-i fiṭnat
 - 7 Vâkıf-ı kâf-ı rumûz-ı esrâr
Kâşif-i kâf-ı künûz-ı envâr
 - 8 Vâzî'-ı millet-i dîn ü İslâm
Râfî'-i râyet-i şer'-i aḥkâm
 - 9 Nâsiḥ-i nüşâ-i aḥkâm-ı evel
Hâdim-i rûkn-i kavânîn-i milel
 - 10 Mehbiṭ-i Hazret-i Cibrîl-i emîn
Fâ'iz-i kuvvet-i 'izz ü temkîn
 - 166 11 Kible-i cümle-i ehl-i ḥacât
Câmi'-i ḥayr-ı 'amîmü'l-berekât
 - 12 Enbiyâ vü rüsûlüñ sulṭânı
Mazhar-ı mu'cize-i Furḳânî

⁹ "Allâhümmeğfirlî velivalideyye ve'l-üstâdi ve'l-cemî'ü'l-müslimîn kâffeten ve'l-müslimât" (Allah'ım beni, anne-babamı, hocamı, bütün mümin kadın ve mümin erkekleri bağışla)

- 13 Nuḡḡ-pīrā-yı ḡaṡā vü aḡcār
Da^ʿ vet-ārā-yı semā^ʿ -ı eṡcār
- 14 Muḡbir-i ṡādıḡ-ı sırr-ı *esrā*
Perdedār-ı ḡarem-i *ev-ednā*
- 15 Rātīb-i mertebe-i ʿizz ü ṡeref
Rākīb-i zīn-i *Burāḡ* ü *Refref*
- 16 Vāṡıl-ı seyr-i serāy-ı melekūt
Maḡrem-i rāz-ı maḡām-ı ceberūt
- 17 Bā^ʿ is-i hicret-i ebrār-ı kirām
Bādi-i ḡazret-i eṡṡār-ı ḡıḡām
- 18 Fātīḡ-i Mekke vü Bedr-i aḡzāb
ṡāriḡ-i metn-i murād-ı aṡḡāb
- 19 ʿAlem-efrāz-ı fütühāt [ü] ḡazā
Nāṡir-i elviye-i rüz-ı cezā
- 20 Çāksār-ı dil-i meḡtāb-ı felek
ḡayret-endāz-ı heme ins ü melek
- 21 ṡeh-i evreng-niṡīn-i ḡayret
Rāci-i ʿafv-ı ḡuṡūr-ı ümmet
- 22 Efḡal ü ekrem-i efrād-ı beṡer
ṡāḡībü'l-ḡavz u ṡefi^ʿ ü'l-maḡṡer
- 23 Taḡviyet-baḡṡ-ı dil-i ceṡṡ-ı hüdā
Ru^ʿ b-endāz-ı ḡulüb-ı a^ʿ dā
- 24 Nūr-pāṡ-ı cebel-i *Nūr* ü *Hirā*
Nūr ü *Yāsīn* ü *Muhammed Tāḡā*
- 167 25 Maḡz-ı ḡikmet iḡün ol bedr-i büdür
Mekkenen hicrete oldu me'mür
- 26 ṡeb-i hicretde o ṡāḡīb-i^ʿ zāz
İdüp aṡḡāba bu sırrı ibrāz
- 27 Didı kimdir ḡıla cāyımda ḡarār
Ola müstevcib-i ḡıfz-ı Settār
- 28 Ol zamān ibn-i ʿam-ı Peyḡamber
ḡazret-i sāḡi-i ḡavz-ı *Kevser*
- 29 ṡaf-der-i ḡaydar-ı kerrār ʿAlī
ṡīr-i merdān ü ḡudāvend-i velī
- 30 Gelüp ādābile faḡrū'r-rüsüle
ṡıdḡ ile hādi-i ḡayrū's-sübüle
- 31 Didı ey ḡazret-i Faḡr-ı ālem
Ey ulu'l- ʿazm-i [R]esül-ı ekrem
- 32 Emrine bende-i fermānem ben
Ka^ʿ be-i kūyuṡa ḡurbānem ben
- 33 ḡ^vāb-ḡāḡiṡ ben idem ḡayr-maḡar
Yār-ı ḡārīṡ ile sen eyle sefer

- 34 Sû'-i kaçdımda olursa a' dâ
Cân ü bâşım yoluña ola fidâ
- 35 Böyle idüp kaldı o Şîr-i Yezdân
Şavb-ı me'mûre Resûl oldu revân
- 36 Ol zamân Hâzret-i Rabbü'l-erbâb
Hâfız-ı Fahr-ı cihân ü aşşâb
- 37 Didi Cibrîl ile Mîkâ'ile
Tâ ki hikmet nedir anlar da bile
- 38 Birbiriñizle muvâhât iderek
Tâ' atim üzre siz ey iki melek
- 39 İkiñizden birine tûl-ı hayât
Ola 'ömri bula hayli berekât
- 40 Kañkınızdır ki sevip yârânın
Vire dostına hayât-ı cânın
- 168 41 Kañkınız cânını işâr eyler
Yârlık şartını ikrâr eyler
- 42 Her biri sevdi hayâtı tenhâ
Hiç biri kılmadı cân yâre fidâ
- 43 Didi ol demde Cenâb-ı Bârî
Görüñüz Ka'bede bârî yâri
- 44 Cây-ı işâre yatur yâr-ı şadîk
Bu durur şart-ı muvâhât-ı refîk
- 45 Yâr olan yârına cân eyler terk
Dost olan dosta 'Alî gibi gerek
- 46 İş bu hicret şebi ol kân-ı vefâ
Mefhar-i 'âleme cân itdi fidâ
- 47 Yârlık şartın o efrâd itdi
Cânını bezl idüp işâl itdi
- 48 Pes bu şeb bekleñüz a' dâdan anı
Tâ zarar görmeye cân ü bedeni
- 49 Emr-i Hâkk ile ol anda Cibrîl
Mekkeye indi ma' a Mîkâ'il
- 50 Seyr idüp mertebe-i işâra
Pâsbân oldu ser-i Kerrâra
- 51 *Bahh bahhü leke* tebşiri ile
Bekle bâbın didi Mîkâ'ile
- 52 Böyl' olup hükm-i İlâhî cârî
Şubha dek beklediler Kerrârı
- 53 Fazl-ı işâr beyânında kalem
Kıldı bu vechile itmâm-ı raçam
- 54 Şalli yâ-Rabb 'alâ hayrû'l-enâm
Ve 'ale'l-âl ilâ yevm-i kıyâm

- 169 55 Ve ‘ale’ş-şahabi cemī‘ an ebeden
Dā’imen sermeden ed-dehr meden
- 56 Rūḥ-ī zār ü za‘ifü’l-ḥālem
Mücrim ü müznib ü bed-ef‘ ālem
- 57 Benem ol ğarḳa-i baḥr-i ‘iṣyān
Tābi‘-i nefis-i hevā vü şeyṭān
- 58 Benem ol bī-‘amel ü bī-çāre
Eli boş zenb ile rüyı ḳara
- 59 Dā’imā sehv ü ḥaṭādur kārım
Döndi devr-i felege reftārım
- 60 Defterimde ise yoḳ ḥüsn-i ‘amel
Ḳodı bu ḥāle beni ṭül-ı emel
- 61 Gelmeyüp ḥātıra fıkri-i ‘uḳbā
Oldı ḳaydım gece gündüz dünyā
- 62 Nefs-i emmāre ile dīv-i la‘in
Āh kim oldı baña sū’-i ḳarīn
- 63 Benem ālūde-i çirk-āb-ı zünüb
‘Ayb-ı ‘iṣyān ile ğāyet ma‘yüb
- 64 Ḳalemüm oldı debīr-i zaleme
İtdigim cürm ise gelmez ḳaleme
- 65 Söyleyüp ḳadeḥ ile kızb ü ğıybet
Āḥerüñ medḥine virdüm zīnet
- 66 Naḳd-i vaḳt gitdi hevā-yı hevese
Murğ-ı zīrek gibi düşdüm ḳafese
- 67 Nāfile ḥızmete oldıḳça esīr
Güzērān itdi beni farz-ı keṣīr
- 68 Ḳılmayup kendime aṣlā inṣāf
Ḥālime göre çok itdim isrāf
- 69 Baña kār itmedi nuṣḥ-ı aḥbāb
Geçdi hep ğaflet ile ‘ahd-i ṣebāb
- 170 70 Eyledim ‘ömrümü bī-hūde telef
Ne selef itdigim itdi ne ḥalef
- 71 Bürüyüp dīdemi ḥvāb-ı ğaflet
Baḳmadım dehre be-‘ayn-ı ‘ibret
- 72 Ekl ü şürb ile geçüp rüz [u] ṣebim
Daḥı sāz u ṭarab oldı ṭalebüm
- 73 Ḥāşılı oldım esīr-i shevāt
Bildigim ise ḥarām u şübehāt
- 74 Gūşış-i ḥālīm olup delḳ-i riyā
Bulmadım yoḳsa giyerdim dībā
- 75 Ḳul için fikrim olup ‘arz-ı niyāz
Ḳılmadım ḳalb-i ferāğ ile namāz

- 76 Hem olup hubb-i mecāza maḥzûr
İtmedim ‘aşk-ı haḳîkiyle ḥuzûr
- 77 Her kaçan olsa mübârek ramazan
Şavmı nevm ile iderdim güzerân
- 78 Men‘ -i nevm ile çü kat‘ -ı şehve
Meger olaydı duḥân u ḳahve
- 79 Ehl-i keyf fikrine tã‘ at mi gelir
Alışan adama râḥat mı gelir
- 80 Ger terāvîḥ için itsem dili râm
Bir gice evvel ararım çâbüḳ imâm
- 81 Bu mıdur şart-ı şıyâm ile şalât
Bu ibâdet deḡil ancaḳ ‘âdât
- 82 Niç’ olur böyle giderse ḥâlim
Yok pesend eyliyecek a‘ mâlim
- 171 83 Ḥaḳḳa ancaḳ ki getürdim imân
Hem Resûline be-taşdıḳ-i cinân
- 84 Ey ber-ârende-i ‘arş-ı a‘lâ
Ḥâlık-ı arz şemevât-ı ‘ulyâ
- 85 Ey her aḥvâlîme ‘allâm-ı ğuyüb
Ey kerem şâhibi ğaffâr-ı zünüb
- 86 ‘Aḳla şıḡmaz keremüñ deryâsı
Sensin ancaḳ ḳulunuñ Mevlâsı
- 87 Her günâhımdan idüp istiġfâr
Gice gündüzde dirim yâ Ğaffâr
- 88 Dil-i bî-mârıma şâfi sensin
Her umûrında çü kâfi sensin
- 89 Ḥâlikâ Aḥmed-i Muḥtâr ḥaḳḳı
Zât-ı pâkindeki envâr ḥaḳḳı
- 90 Hem¹⁰ Ebû Bekr ü ‘Ömerle ‘Osmân
Ḥaḳḳı hem Ḥaydar-ı Kerrâr ḥaḳḳı
- 91 Cümle Enşâr ü Muhâcirden olan
Âl ü aşḥâb-ı vefâdâr ḥaḳḳı
- 92 Şeb-i hicretde ḥuşûşâ ‘Ali’ nün
Ḥazrete kıldığı işâr ḥaḳḳı
- 93 Faḥr-ı ‘âlemle o şeb şiddiḳiñ
Cây-ı ârâmı olan ğâr ḥaḳḳı
- 94 Ka‘be-i pâk ü maḳâm ü zemzem
Ḥaḳḳı hem anları züvvâr ḥaḳḳı
- 95 Ḥacerü’l-esved ü Merveyle Safâ
Ḥaḳḳı hem sa‘ yile ezḳâr ḥaḳḳı

¹⁰ Metinde “her” olarak yazılan kelime bağlam gereği “hem” şeklinde okundu.

- 96 Hem Medīne ḥaḳı¹¹ hem anda olan
Merḳad-i server-i aḫyār ḥaḳḳı
- 172 97 Hem Baḳī⁶ içre riyāz-ı ‘Adeni
Bekleyen zümre-i ebrār ḥaḳḳı
- 98 Meded ü ‘avn-i ‘ināyetüñle
Ḳaṭre-i baḫr-ı füyüzātuñla
- 99 Baña tevfiḳiñi hem-rāh eyle
Ma‘rifetden dilim āgāh eyle
- 100 Uyduram şer‘iñe yā Rab ‘amelim
Tā ki ‘afv ola ḳuşūr u ḫalelim
- 101 ‘İllet ü ḳillet u zilletden emīn
Eyle yā Rab beni luṭfuñla hemīn
- 102 Pertev-i bāşıramı eyle ziyād
Dil-i maḫzūnımı ḳıl feyz ile şād
- 103 Cümle şekl-i işim āsān eyle
Ḳılma [red] ḫubbüñi iḫsān eyle
- 104 Ḳac naşīb eyle baña ḳıl ḫacı
Şalma bāb-ı ḳula ben muḫtācı
- 105 Zā’ir-i merḳad-i şāh-ı *levlāk*
Eyleyüp ḳıl beni her vechile pāk
- 106 ‘Āmil-i sūnnet-i ḫayrū’l-beşer it
İki ‘ālemde beni bī-keder it
- 107 Başım uğratma İläḫī derde
İḫtiyāc itme ḳulñ nā-merde
- 108 ‘Āfiyetden beni mehcūr itme
Pek za‘ifem hele rencūr itme
- 109 ‘İlletim eyle şifāya maḳrūn
Baña istetme ṭabībden ma‘cūn
- 173 110 Ebeveynim ile üstādımı hem
Eyle ‘afvıñla Ḳudāyā mükrem
- 111 Hem şalāḫ üzre ḳıl evlādımız
Ḳayr ile yād ideler adımız
- 112 Şol zamān kim gidile dünyādan
Şaḳla imānımız a‘dādan
- 113 Benem ol müznib ü ‘āşī bende
Sendedir ‘afv-ı İläḫī sende
- 114 Baḫr-ı ğufrāñıña ḳıl müstağraḳ
Bizi ey raḫmeti çok Ḳazret-i Ḳaḳ
- 115 Luṭf u iḫsān idüp ey Rabbü’l-enām
Şoñ nefesde bize ver ḫüsn-i ḫitām

Allāḫümmeğfirlī velivālideyye ve’l-üstādi ve’l-cemī‘ü’l-müslimīn kāffeten ve’l-müslimāt

¹¹ “ḫaḳı” kelimesi vezin gereği “ḫaḳı” şeklinde okundu.

KAYNAKLAR

- Çelebioğlu, Amil (1998), “Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: MEB Yayınları, s. 349-365.
- Çınarcı, M. Nuri (2007), *Şeyhü'l-İslam Arif Hikmet Bey'in Tezkiretü's-şu'arâsı ve Transkripsiyonlu Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Kaplan, Mahmut (2001), *Divan Şiirinde Hazret-i Muhammed*, Köprü, S.74, s. 106-117.
- Kilisli Kadrî (1932), *Kilis Tarihi*, İstanbul: Burhaneddin Matbaası.
- Mecmu'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3259.
- Şener, Hasan (2017), “Kilisli Mustafa Rûhî'nin Bir Şiir Mecmûasından Tespit Edilen Gazelleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 27/2, s.43-52.
- Ün, Cumhuri (2007), *Kilisli Mustafa Rûhî Efendi'nin Ruhü's-şurûhu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Yeniterzi, Emine (1993), *Divan Şiirinde Na't*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yeniterzi, Emine (2002), “Türk Edebiyatında Na'tlara Dair”, *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, C.11, s.762-767.

